

О. О. Нагорнюк-Данилюк, кандидат юридичних наук,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У статті розглянуто процесуальні особливості міжнародного співробітництва під час здійснення спеціального кримінального провадження. На підставі аналізу кримінального процесуального законодавства України, спеціальної літератури та іноземних інформаційних джерел визначено і розкрито основні форми міжнародного співробітництва в спеціальному кримінальному провадженні, систематизовано вітчизняний та зарубіжний досвід стосовно сутності й особливостей зазначеної проблематики. Визначено необхідні умови, виконання яких забезпечить ефективне функціонування інституту спеціального кримінального провадження в частині співпраці з міжнародними організаціями, які виконують правоохоронні функції, та правоохоронними органами іноземних держав. Зазначено, що ефективність розшуку, затримання, видачі осіб та виконання судових рішень значною мірою залежить від тісної співпраці між державами та застосування відповідних міжнародно-правових механізмів. Важливе місце в міжнародному співробітництві відведено міжнародній правовій допомозі, що включає вручення документів, виконання процесуальних дій та інші заходи. Досліджено й інші форми міжнародного співробітництва, які використовуються під час спеціального кримінального провадження, наведено приклади з практики. Доведено, що розв'язати проблему суперечливої судової практики щодо визначення моменту, з якого особа вважається оголошеною в міжнародний розшук, та фактичних даних, що це підтверджують, можливо передусім шляхом законодавчого унормування. Зазначений підхід впливає на реалізацію інших форм міжнародного співробітництва під час спеціального кримінального провадження, зокрема екстрадиції, за якої передбачено не лише видачу особи, а й комплекс процесуальних дій та організаційних заходів, спрямованих на запобігання ухилянню від органів розслідування, її розшук, забезпечення збереження джерел доказової інформації.

Ключові слова: спеціальне кримінальне провадження, *in absentia*, Європейський суд з прав людини, права людини, підозрюваний, обвинувачений.

O. O. Nahorniuk-Danyliuk. Procedural features of international cooperation in the course of special criminal proceedings

The article deals with the procedural features of international cooperation in the course of special criminal proceedings. Based on the analysis of the criminal procedural legislation of Ukraine, special literature and foreign information sources, the author identifies and reveals the main forms of international cooperation in special criminal proceedings, and systematises the national and foreign experience regarding the essence and specific features of this issue. The author identifies the necessary conditions which will ensure the effective functioning of the special criminal proceedings institute in terms of cooperation with international organisations performing law enforcement functions and law enforcement agencies of foreign countries. It is noted that the effectiveness of search, detention, extradition and enforcement of court decisions largely depends on close cooperation between States and the application of relevant international legal mechanisms. An important place in international cooperation is given to international legal assistance, which includes the service of documents, performance of procedural actions and other measures. The author also examines other forms of international cooperation used in special criminal proceedings and provides examples from practice. The author proves that the problem of contradictory judicial practice regarding the determination of the moment from which a person is considered to be on the international wanted list and the factual data confirming this can be resolved primarily through legislative regulation. This approach affects the implementation of other forms of international cooperation in special criminal proceedings, in particular extradition, which provides not only for the extradition of a person, but also a set of procedural actions and organisational measures aimed at preventing evasion from the investigation authorities, searching for him/her, and ensuring the preservation of sources of evidentiary information.

Key words: *special criminal proceedings, in absentia, European Court of Human Rights, human rights, suspect, accused.*

Актуальність теми. У сучасних умовах збройної агресії, міжнародної мобільності злочинців та зростання кількості кримінальних проваджень щодо осіб, які переховуються за межами України, особливого значення набуває питання ефективної взаємодії між державами в межах кримінального провадження *in absentia*. З огляду на реалії сьогодення, інститут спеціального кримінального провадження (за відсутності підозрюваного або обвинуваченого) в Україні набув не лише практичної актуальності, а й викликав низку питань щодо узгодження національних механізмів із міжнародно-правовими стандартами.

Проблематика міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу набуває нового звучання у зв'язку з необхідністю забезпечення належного повідомлення особи про обвинувачення, реалізації права на захист, а також гарантування можливості перегляду вироку в разі повернення особи до юрисдикції

України. Практика Європейського суду з прав людини засвідчує високі вимоги до процедурної справедливості в справах *in absentia*, що зумовлює необхідність гармонізації національного законодавства із Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Водночас сучасне міжнародне співробітництво стикається з низкою викликів: правові розбіжності між державами, обмеження у видачі підозрюваних, складнощі у виконанні процесуальних доручень та судових рішень за кордоном. Усе це потребує не лише оновлення нормативно-правової бази, а й розробки уніфікованих процедур взаємодії між компетентними органами.

Таким чином, дослідження процесуальних особливостей міжнародного співробітництва під час здійснення спеціального кримінального провадження є вкрай актуальним для забезпечення принципів справедливості, ефективності та законності в умовах глобалізованого кримінального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним проблемам спеціального кримінального провадження присвячено праці низки вітчизняних науковців, зокрема: О. М. Атаманова, О. В. Бауліна, Р. С. Брухалія, Ю. М. Грошевого, В. Г. Дрозд, І. І. Сливича, С. Г. Кримчука, Д. В. Коперсака, О. В. Каліннікова, В. Т. Маляренка, Г. В. Матвієвської, Р. Г. Песцова, М. А. Погорельського, О. Ю. Татарова, Л. Д. Удалової, Ю. М. Черноус, І. І. Шепітька, Д. О. Шумейка, О. Г. Яновської та інших. Однак, питання, пов'язані з практичною реалізацією цього досить нового для України процесуального інституту, зокрема, у частині міжнародного співробітництва залишаються недостатньо дослідженими.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 542 КПК України міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження [1].

Сьогодні, правову основу міжнародного співробітництва під час спеціального кримінального провадження становлять: 1) міжнародні угоди про співробітництво, ратифіковані Україною (Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30 листопада 1964 року, ратифікована Україною 22 вересня 1995 року; Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 року, ратифікована Україною 16 січня 2008 року);

2) інші міждержавні багатосторонні договори, ратифіковані Україною, що містять елементи правової допомоги (Конвенція ООН про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 року, ратифікована Україною 25 березня 1969 року; Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 року, ратифікована Україною 12 вересня 2002 року);

3) двосторонні договори про правову допомогу у кримінальних справах з країнами як ближнього, так і далекого зарубіжжя (Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу у кримінальних справах від 23 вересня 1996 року; Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 10 лютого 2000 року);

4) міжвідомчі договори про правову допомогу у кримінальних справах з країнами як ближнього, так і далекого зарубіжжя (Угода між Офісом Генерального прокурора і Міністерством юстиції Республіки Польща на виконання статті 3 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року);

5) рішення Європейського суду з прав людини (справа «Новік проти України», заява № 48068/06, рішення від 18 грудня 2008 року; справа «Ахматпур проти Туреччини», заява № 12717/08, рішення від 15 червня 2010 року);

6) нормативно-правові акти, які регулюють порядок і процедуру здійснення міжнародного співробітництва у кримінальному процесі України (КПК України, КК України, закони, накази, інструкції) [2].

Необхідно додати, що у науковій літературі давно існує думка, що співробітництво держав розвивається на трьох рівнях: 1) двосторонньому; 2) регіональному; 3) універсальному [3; 4]. Однак, з цим важко погодитись, оскільки, в наведених видах співробітництва відсутній єдиний критерій його поділу. Так, критерієм визначення двостороннього рівня співробітництва є кількість суб'єктів, які здійснюють співпрацю; основою поділу на регіональний рівень співробітництва є територіальний критерій, тобто належність держав до певного регіону світу; а універсальний рівень вказує, що співробітництво може відбуватись у різних сферах правовідносин. На нашу думку, доцільніше виокремлювати двосторонній та багатосторонній рівні співробітництва держав, у межах яких співпраця може здійснюватися за регіональним та універсальним принципами.

Найчастіше країни в міжнародній співпраці використовують двосторонній рівень співробітництва. Двосторонні угоди дають змогу більш повно врахувати характер відносин між двома державами, їхні інтереси за кожною конкретною проблемою. У зв'язку із цим найбільшого поширення одержали двосторонні угоди з таких питань, як надання правової допомоги за кримінальними провадженнями (міжнародна правова допомога) й видача правопорушників (екстрадиція) [5].

Міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства слід розуміти як форму взаємодії між органами досудового розслідування, оперативними підрозділами, прокуратурою та судовими інстанціями, що здійснюється на підставі міжнародних договорів України та у відповідності до кримінального процесуального законодавства України. У випадках відсутності міжнародного договору, співпраця здійснюється на основі принципу взаємності, на підставі запиту від іншої держави або міжнародної організації. Принцип взаємності передбачає, що держава, яка звертається із запитом про міжнародну правову допомогу, зобов'язується розглянути аналогічний запит від іншої держави у майбутньому.

Згідно з твердженням Н. М. Ахтирської, міжнародне співробітництво в рамках кримінального провадження є підгалуззю кримінального процесу. Воно являє собою сукупність міжнародно-правових принципів і норм, що визначають порядок взаємодії між державами, компетентними органами, посадовими особами, громадянами та особами без громадянства в контексті кримінального провадження через надання міжнародної правової допомоги, а також у відносинах з міжнародними інституціями. Особливістю цієї галузі є те, що суб'єктами відносин виступають не лише держави, компетентні органи, посадові особи та міжнародні установи, але й окремі особи – громадяни та особи без громадянства, з детальною регламентацією їхніх процесуальних прав у процесі кримінального провадження [6].

Під час спеціального досудового розслідування можливе міжнародне співробітництво у формі міжнародного розшуку, який складається з таких етапів: - оголошення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на території України і щодо яких здійснюється спеціальне кримінальне провадження у міжнародний розшук; - екстрадиція осіб, які переховуються від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук; - припинення міжнародного розшуку осіб.

Міжнародний розшук слід розглядати як окремий інститут міжнародної співпраці держав у боротьбі зі злочинністю, який є невід'ємною частиною цього процесу і функціонує у тісному взаємозв'язку з іншими формами такої співпраці. Він являє собою сукупність оперативно-розшукових, слідчих та адміністративно-перевірочних заходів, що здійснюються під координацією міжнародних спеціалізованих організацій або уповноважених державних органів. Ці заходи проводяться відповідно до норм міжнародного та національного законодавства, закріплених у нормативно-правових актах, що регулюють процесуальну діяльність, а також у відомчих нормативно-правових документах. У більш вузькому сенсі, міжнародний розшук включає комплекс заходів, координованих Інтерполом через Національні центральні бюро, які здійснюються в країнах-членах Інтерполу оперативними підрозділами правоохоронних органів цих країн.

Інтерпол є провідною міжнародною організацією, що завдяки своїй унікальній структурі, правовій базі та технічному оснащенню здійснює ефективну та раціональну координацію міжнародного поліцейського співробітництва. Офіційною датою створення Інтерполу вважається 07 вересня 1923 р. [7, с. 30]. Міжнародна організація кримінальної поліції (далі – МОКП), що об'єднує 190 держав-членів, являє собою один із найпотужніших міждержавних механізмів з організації і проведення міжнародного розшуку. Її основним призначенням є координація зусиль правоохоронних систем різних країн у проведенні заходів з кримінального розшуку міжнародних правопорушників [8; 9, с. 136]. На міжнародний розшук правопорушників припадає основний обсяг усієї пошукової роботи цієї міжнародної організації. Водночас, оголошення у міжнародний розшук підозрюваного, обвинуваченого – одна зі складних проблем спеціального кримінального провадження, це стосується як нормативного регулювання цієї діяльності, так і практичної реалізації законодавчих приписів.

Для спеціального кримінального провадження актуальним є питання чи достатньо тільки постанови про оголошення особи у міжнародний розшук, або ж потрібне підтвердження здійснення міжнародного розшуку. Нині, вже зареєстровано законопроект, який передбачає підставу для здійснення спеціального досудового розслідування – винесення постанови про оголошення підозрюваного, який ухиляється від явки до слідчого, прокурора, у розшук. Тобто, вимога до слідчого, прокурора доводити факт оголошення (здійснення) міжнародного розшуку остаточно скасовується. З одного боку, це вирішить нагальну проблему правозастосування, а з іншого, – створить нові, тому що, вважаємо, оголошення у міжнародний розшук і його здійснення не одне і те саме, адже Інтерпол може відмовити у здійсненні міжнародного розшуку з різних причин. У такому випадку виникає ситуація, коли міжнародний розшук не здійснюватиметься. Тобто фактично спеціальне досудове розслідування відбувається, а підозрюваний не розшукується. У цьому випадку нівелюється сама мета спеціального кримінального провадження – забезпечення невідворотності відповідальності для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і переховується від слідства і суду.

Згідно цих та інших нормативно-правових актів розшук проходить умовно декілька стадій, які передують процедурі видачі правопорушника [10, с. 110–114; 11, с. 228–230].

На нашу думку, міжнародним розшуком є комплекс слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових, інформаційно-довідкових та інших заходів компетентних органів держави - ініціатора розшуку та запитувань зарубіжних держав, спрямований на виявлення, арешт та видачу (екстрадицію) розшукуваних осіб, що проводиться на території кожної з держав - учасниць розшуку відповідно до загальних норм та принципів

міжнародного права, а також міжнародних договорів, укладеними між цими державами, та національного законодавства.

Наприклад, у рамках здійснення розшуку підозрюваного ОСОБА_7 01.06.2016 р. до компетентного органу Російської Федерації в порядку Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року направлено клопотання про взяття під варту до отримання вимоги про видачу підозрюваного. Однак, компетентними органами Російської Федерації відмовлено в задоволенні зазначеного клопотання у зв'язку з наданням ОСОБА_7 тимчасового притулку на території Російської Федерації. В подальшому, 17.03.2017 та 04.08.2017 до компетентного органу Російської Федерації в порядку Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року направлено запити про встановлення місцезнаходження ОСОБА_7 та проведення із ним процесуальних дій, зокрема повідомлення про підозру, роз'яснення йому прав та обов'язків, та допит як підозрюваного. Однак, Генеральною прокуратурою Російської Федерації у задоволенні вказаних клопотань відмовлено, що також вказує на те, що ОСОБА_7 переховується від органу слідства та суду на території Російської Федерації [12].

Водночас, під поняттям оголошення у міжнародний розшук слід розуміти юридичний акт (за КПК України - у формі постанови слідчого, прокурора), що вчиняється компетентним органом держави ініціатора такого розшуку у випадку знаходження об'єкта розшуку за межами цієї держави, та є підставою для вчинення подальших процесуальних дій з розшуку вказаного об'єкта за межами цієї держави.

Аналіз положень КПК України засвідчив, що кримінальне процесуальне законодавство України жодним чином не обумовлює ухвалення судового рішення про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування доведеністю факту перебування особи у міжнародному розшуку, але визначає необхідність доведення факту оголошення такого розшуку.

Вважаємо, що у зв'язку з тим, що перебування підозрюваного в міжнародному розшуку є підставою здійснення спеціального досудового розслідування, під час розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний встановити цей факт і вказати, чим це підтверджується.

Ураховуючи зазначене, вважаємо, що доказом існування юридичного факту оголошення такої особи в міжнародний розшук в розумінні вимог статті 281 КПК України є постанова слідчого (прокурора) про оголошення особи в міжнародний розшук.

Крім того, підтвердженню підлягає саме факт оголошення підозрюваного в міжнародний розшук, а не факт перебування підозрюваного у розшуку на час розгляду клопотання про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування.

Вказаний висновок підтверджується й змістом численних ухвал слідчих суддів, постановлених за результатами розгляду клопотань про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування [13–15].

Також в контексті предмету дослідження варто звернути увагу й на таку форму міжнародного співробітництва як міжнародно-правова допомога.

Згідно з КПК України, термін «міжнародна правова допомога» означає здійснення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, необхідних для досудового розслідування, судового розгляду або виконання вироку, винесеного судом іншої держави чи міжнародною судовою установою (п. 1 ч. 1 ст. 541 КПК України). Ця форма допомоги є найбільш поширеною в контексті міжнародного співробітництва під час досудового розслідування. На території України для реалізації запиту про надання міжнародної правової допомоги здійснюються процесуальні дії, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України або відповідним міжнародним договором (ст. 561 КПК України) [1].

Така допомога є офіційною діяльністю державних органів, що здійснюється на основі міжнародних договорів

Якщо під час спеціального кримінального провадження виникла необхідність у виклику особи, вручення документів, проведенні на території іншої держави СРД або процесуальних дій, передбачених КПК України, то слідчий, прокурор, в провадженні якого знаходяться матеріали, надсилає на ім'я уповноваженого (центрального) органу України запит про необхідність у здійсненні міжнародної допомоги. Міжнародними договорами та ст. 552 КПК України докладно передбачено зміст та правову форму запиту про правову допомогу, що складається в письмовому вигляді.

Наприклад, Генеральною прокуратурою України 22.02.2016 р. до компетентного органу Російської Федерації в порядку ст. 61 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року та ст. 16 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року направлено запит про затримання та взяття під варту ОСОБА_12 до отримання вимоги про його видачу, однак Генеральною прокуратурою Російської Федерації у задоволенні вказаного клопотання відмовлено, що свідчить про те, що ОСОБА_12 переховується від органу слідства та суду на території Російської Федерації [16].

До компетентних органів Російської Федерації Генеральною прокуратурою України було скеровано клопотання від 05.02.2016 р. про взяття під варту підозрюваного ОСОБА_5 до отримання вимоги про видачу, проте уповноваженим органом Російської Федерації Генеральною прокуратурою РФ, в задоволенні

відповідного запиту було відмовлено. Перебування ОСОБА_5 на даний час на території Російської Федерації не заперечується і стороною захисту. Таким чином, слідчим суддею на підставі матеріалів клопотання встановлено, що на час звернення слідчого із вказаним клопотанням до слідчого судді ОСОБА_5 понад шість місяців переховується від органу досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності та стосовно нього наявні фактичні дані, що він перебуває за межами України [17].

Крім того, 10.07.2017 слідчим у кримінальному провадженні ОСОБА_86 за вих. № 23/1-1230 на ім'я начальника управління міжнародно-правового співробітництва та європейської інтеграції ОСОБА_87 для скерування до компетентних органів Російської Федерації направлено клопотання від 10.07.2017 про надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні N 42017000000002014, щодо встановлення місця проживання (перебування) ОСОБА_12 на території Російської Федерації, вручення йому письмового повідомлення про зміну повідомлення про підозру та про нову підозру від 27.06.2017, повідомлення про процесуальні права підозрюваного та вручення пам'ятки про права та обов'язки підозрюваного. Згідно повідомлення начальника Департаменту міжнародно-правового співробітництва ОСОБА_88 від 17.07.2017 № 14/2/1-27473-17 вказане клопотання підтримано Департаментом міжнародно-правового співробітництва та 13.07.2017 направлено компетентним органам Російської Федерації для організації виконання [18].

Необхідно підкреслити перспективність створення та функціонування міжнародних слідчих груп, що сприятиме забезпеченню швидкого та об'єктивного досудового розслідування злочинів передбачених ч. 2 ст. 297-1 КПК України, ефективному пошуку підозрюваних, екстрадиції, наданню доказів та інших матеріальних об'єктів і документів, а також забезпеченню можливості безпосереднього спілкування слідчого з учасниками процесу. Незважаючи на обмежений національний практичний досвід у цьому питанні, проведення розслідувань спільними слідчими групами має суттєво підвищити ефективність практичної діяльності спеціального кримінального провадження.

Висновки. Міжнародне співробітництво під час здійснення спеціального кримінального провадження здійснюється у формах міжнародної правової допомоги (виклик осіб, вручення документів), міжнародного розшуку та екстрадиції підозрюваного (обвинуваченого). Правовою основою міжнародного розшуку є сукупність міжнародно-правових актів та норм національного законодавства, які регламентують організацію і проведення оперативно-розшукових та процесуальних на території держав-членів Інтерполу. Однак відсутність у КПК України поняття «міжнародний розшук» та процесуального порядку його здійснення призводить до формування суперечливої судової практики щодо визначення моменту, з якого особа вважається оголошеною в міжнародний розшук та фактичних дані, що це підтверджують.

За умов недосконалості КПК України та непослідовної судової практики розв'язати виниклу проблему без законодавчого унормування не вдасться, що впливає на реалізацію інших форм міжнародного співробітництва під час спеціального кримінального провадження, зокрема екстрадиції, за якої передбачено не лише видачу особи, а й комплекс процесуальних дій та організаційних заходів, спрямованих на запобігання особи ухилитися від органів розслідування, її розшук, забезпечення збереження джерел доказової інформації.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні [текст] навч. посіб. / Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний, О. Є. Омельченко, Д. О. Савицький, В. В. Рожнова, А. В. Форостяний. К., 2015. 211 с.
3. Зозуля Є. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю як історико-правове явище. *Схід : журн.* 2009. № 4 (95). URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.phpELEMENT_ID=41902
4. Пронюк Н. В. Основні форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Сучасне міжнародне право. *Бібліотека українських підручників.* URL: http://libfree.com/115935863_gravoosnovni_formi_mizhnarodnog.html
5. Войціховський, А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України. *Право і безпека.* 2010. № 3 (33). С. 10-15.
6. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
7. Гаврилюк В. І. Актуальні аспекти міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України на напрямку протидії торгівлі людьми: К. : Цифра, 2007. 175 с.
8. Офіційний сайт НЦБ Інтерполу в Україні. URL: <http://icpo.centrmia.gov.ua/>
9. Бараннік Р. Кримінальний розшук поза територією держави: деякі термінологічні та організаційні питання його проведення. *Право України.* 2006. № 5. С. 135–138.
10. Некрасов В. А. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами : навч. посіб. / Некрасов В. А., Смелік В. Б., Житняк С. Є. К. : КНТ, Вид. дім «Скіф», 2008. 168 с.
11. Бандурка О. М. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції: наук.-практ. посіб. Х. : Держ. спеціалізоване вид-во «Основа», 2003. 234 с.

12. Ухвала від 09.12.2020 № 757/37686/20-к Печерський районний суд м. Києва. Справа N 757/37686/20-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/93556110>
13. Ухвала слідчого судді Дніпровського районного суду м. Києва. Справа №:755/7912/24. Проведення №: 1-кс/755/1731/24. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/119492089/>
14. Ухвала слідчого судді Луцького міського суду Волинської області. Справа № 161/20932/24. Проведення № 1-кс/161/5635/24. URL: https://vol.gp.gov.ua/userfiles/file/uhvala_sudu_buyvolov.pdf
15. Ухвала слідчого судді Заводського районного суду міста Миколаєва. Справа № 487/9032/23. Проведення № 1-кс/487/4191/24. URL: <https://clarity-project.info/court/decision/120903810>
16. Ухвала від 07.02.2018 № 757/56487/17-к Печерський районний суд м. Києва. URL: Справа N 757/56487/17-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72126039>
17. Ухвала від 22.03.2019 № 757/5921/18-к Печерський районний суд м. Києва. Справа N 757/5921/18-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/80817358>
18. Ухвала від 07.02.2018 № 757/56487/17-к Печерський районний суд м. Києва. Справа N 757/56487/17-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72126039>